

Rozkład materiału do nauczania biologii – 7 klasa szkoły podstawowej, od 1 września 2024 r. (2 godziny tygodniowo)

W związku z uszczupleniem przez MEN podstawy programowej, w rozkładzie materiału zmniejszyła się liczba godzin na realizację obowiązkowych zagadnień. Uzyskane w ten sposób dodatkowe godziny pozostają do dyspozycji nauczyciela w trakcie roku szkolnego. Zgodnie z założeniami MEN: *Ograniczony zakres treści nauczania – wymagań szczegółowych – da nauczycielom i uczniom więcej czasu na spokojniejszą i bardziej dogłębną realizację programów nauczania.*

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w nowej podstawie programowej Wymagania szczegółowe	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
I. Organizm człowieka jako funkcjonalna całość	1. Organizm człowieka jako funkcjonalna całość <ul style="list-style-type: none"> rodzaje tkanek zwierzęcych funkcje układów narządów człowieka współdziałanie układów narządów w utrzymaniu równowagi wewnętrznej organizmu homeostaza 	<ul style="list-style-type: none"> przypomnienie wiadomości z kl. 6 o rodzajach tkanek poznawanie układów narządów człowieka wskazanie głównych funkcji układów narządów człowieka wykazanie współdziałania narządów w utrzymaniu równowagi wewnętrznej organizmu wyjaśnienie na czym polega homeostaza 	II.6.1)	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznawanie na ilustracjach różnego rodzaju tkanek omawianie funkcji różnych układów narządów metodą „śniegowej kuli” 	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik ilustracje układów narządów NEON/Multibook
	2. Budowa i funkcje skóry <ul style="list-style-type: none"> warstwowa budowa skóry funkcje skóry i warstwy podskórnej wytwory naskórka działanie receptorów skóry 	<ul style="list-style-type: none"> definiowanie skóry jako elementu chroniącego ciało charakteryzowanie funkcji skóry wskazywanie miejsc występowania receptorów dotyku, ciepła, zimna i bólu omówienie wrażliwości skóry na bodźce wykazanie związku budowy skóry z jej funkcją 	III.1.1) III.1.2)	<ul style="list-style-type: none"> analizowanie plansz ilustrujących budowę skóry i warstwy podskórnej obserwacje mikroskopowe skóry doświadczenie sprawdzające gęstość rozmieszczenia receptorów w skórze różnych części ciała doświadczenia wykazujące wydalniczą funkcję skóry 	<ul style="list-style-type: none"> plansza z budową skóry sprzęt do mikroskopowania preparat trwały przekroju poprzecznego skóry ssaka spinacz (zagięty kawałek drutu) do badania gęstości rozmieszczenia receptorów w skórze różnych części ciała rękawiczki lateksowe NEON/Multibook

<p>3. Higiena i choroby skóry</p> <ul style="list-style-type: none"> • zasady higieny skóry • czynniki powodujące uszkodzenia skóry • choroby skóry i ich profilaktyka (grzybice skóry, czerniak,) • nadmierna ekspozycja na promieniowanie UV a zwiększone ryzyko występowania i rozwój chorób nowotworowych • pierwsza pomoc przedlekarska w wypadku oparzeń i odmrożeń 	<ul style="list-style-type: none"> • uwrażliwienie na konieczność higieny skóry • uzasadnienie konsultacji lekarskich w sytuacji rozpoznania niepokojących zmian na skórze • zapoznanie się z chorobami skóry (grzybice skóry, czerniak,) • zapobieganie chorobom skóry • wykazanie związku nadmiernej ekspozycji na promieniowanie UV a występowaniem i rozwojem chorób nowotworowych • poznanie zasad udzielania pierwszej pomocy w wypadku oparzeń i odmrożeń 	<p>III.1.3) III.1.4) III.1.5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wywiad z pracownikami służby zdrowia lub stacji sanitarno-epidemiologicznej na temat higieny skóry • projekt edukacyjny na temat chorób i pielęgnacji skóry młodzieńczej • wyszukiwanie informacji o środkach kosmetycznych z filtrem UV, przeznaczonych dla cery młodzieńczej 	<ul style="list-style-type: none"> • materiały oświaty zdrowotnej • materiały reklamowe (ulotki, broszury, wycinki prasowe) dotyczące kosmetyków przeznaczonych dla młodzieży • lista pytań do pracownika służby zdrowia • NEON/Multibook
<p>4. Podsumowanie i sprawdzenie wiadomości</p>	<p>X</p>	<p>X</p>	<p>Generator testów i sprawdzianów</p>	<p>Generator testów i sprawdzianów</p>

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w nowej podstawie programowej	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
II. Aparat ruchu	<p>5. Aparat ruchu. Budowa szkieletu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • podział aparatu ruchu na część czynną i bierną • budowa i funkcje szkieletu • ruch jako efekt działania biernego i czynnego aparatu ruchu • kształty kości 	<ul style="list-style-type: none"> • określenie funkcji biernej i czynnej części aparatu ruchu • poznanie elementów budowy szkieletu • przedstawienie funkcji szkieletu • wyjaśnienie roli i współdziałanie mięśni, ścięgien, kości i stawów w wykonaniu ruchu 	III.2.1)	<ul style="list-style-type: none"> • rozmowa dydaktyczna na temat działania aparatu ruchu na podstawie obejrzanego filmu lub obserwacji własnego ciała • wskazywanie na modelu lub planszy elementów szkieletu • rozpoznawanie różnych kształtów kości ssaków na modelach lub okazach naturalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • model szkieletu człowieka lub plansze z budową szkieletu człowieka • film edukacyjny, np. <i>Szkielet z serii Widziane z bliska</i> • zestaw różnych kości ssaków • Multimedialny atlas anatomiczny • NEON/Multibook
	<p>6. Budowa kości</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmiany zachodzące z wiekiem w układzie kostnym • budowa kości 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie zmian zachodzących z wiekiem w układzie kostnym 	III.2.2)	<ul style="list-style-type: none"> • mikroskopowa obserwacja tkanek: chrzęstnej i kostnej • badanie właściwości fizycznych kości ssaków za pomocą zmysłów • analizowanie zdjęć rentgenowskich kości 	<ul style="list-style-type: none"> • zestaw do mikroskopowania • preparaty trwałe tkanek chrzęstnej i kostnej • różne kości ssaków • zdjęcia rentgenowskie • tablica interaktywna • NEON/Multibook

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w nowej podstawie programowej	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
	<p>7. Budowa i rola szkieletu osiowego</p> <ul style="list-style-type: none"> • skład szkieletu osiowego: czaszka, kręgosłup, klatka piersiowa • funkcje elementów szkieletu osiowego 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie elementów budowy szkieletu osiowego • omówienie funkcji elementów budowy szkieletu osiowego • określenie funkcji mózgowiczaszki i trzewioczaszki • omówienie budowy kręgu kręgosłupa i jego odcinków • omówienie budowy i funkcji klatki piersiowej 	<p>III.2.1) III.2.2)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • obserwacja modelu czaszki, kręgosłupa, kręgu, klatki piersiowej • rozmowa dydaktyczna na podstawie filmu 	<ul style="list-style-type: none"> • model szkieletu człowieka lub plansze z budową szkieletu człowieka • film edukacyjny, np. <i>Szkielet z serii Widziane z bliska</i> • model czaszki człowieka • modele kręgów • Multimedialny atlas anatomiczny • NEON/Multibook
	<p>8. Szkielet kończyn</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa i funkcjonowanie kończyn • budowa obręczy barkowej i miednicznej • rodzaje połączeń kości • rodzaje stawów, ich budowa i zakres ruchów 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzowanie budowy i funkcjonowania obręczy barkowej i miednicznej • poznanie elementów budowy kończyn • rozpoznawanie rodzajów połączeń kości • rozpoznawanie rodzajów stawów • charakteryzowanie budowy i zakresu ruchów różnych rodzajów stawów 	<p>III.2.1) III.2.2) III.2.3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • obserwacja budowy omawianych elementów szkieletu kończyn na modelu, planszy lub w filmie • obserwacja urazów kończyn na zdjęciach rentgenowskich • projektowanie modelu dowolnego połączenia kości • obserwacja ruchu kończyn w stawach 	<ul style="list-style-type: none"> • zdjęcia rentgenowskie urazów kończyn • materiały do tworzenia modeli połączeń kości • Multimedialny atlas anatomiczny • NEON/Multibook
	<p>9. Budowa i rola mięśni</p> <ul style="list-style-type: none"> • rodzaje i cechy tkanki mięśniowej • budowa mięśnia szkieletowego • antagonistyczne działanie mięśni • warunki pracy mięśni 	<ul style="list-style-type: none"> • określenie położenia i funkcji mięśni szkieletowych • rozpoznawanie rodzajów tkanki mięśniowej • omówienie warunków pracy mięśni 	<p>III.2.3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • praca z atlasem anatomicznym • obserwacje mikroskopowe preparatów trwałych tkanki mięśniowej • analizowanie ruchów własnego ciała 	<ul style="list-style-type: none"> • atlasy anatomiczne • zestaw do mikroskopowania oraz preparaty trwałe tkanki mięśniowej • tablica interaktywna • NEON/Multibook

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w nowej podstawie programowej	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
II. Aparat ruchu	10. Higiena i choroby aparatu ruchu <ul style="list-style-type: none"> naturalne krzywizny kręgosłupa – lordozy i kifozy wady postawy (skrzywienia kręgosłupa) aktywności fizycznej a profilaktyka skrzywień kręgosłupa urazy mechaniczne aparatu ruchu pierwsza pomoc w wypadku urazów mechanicznych aparatu ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> określenie skrzywień i naturalnych krzywizn kręgosłupa uświadomienie znaczenia aktywności fizycznej dla profilaktyka skrzywień kręgosłupa opanowanie wiedzy dotyczącej pierwszej pomocy w wypadku urazów mechanicznych aparatu ruchu 	III.2.1) III.2.4) III.2.5)	<ul style="list-style-type: none"> obserwacja wad kręgosłupa na zdjęciach rentgenowskich wywiad z lekarzem lub pielęgniarką szkolną demonstracja pierwszej pomocy w razie urazów kończyn ćwiczenia w udzielaniu pierwszej pomocy w wypadku urazów kończyn rozmowa dydaktyczna na temat przyczyn chorób aparatu ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> materiały oświaty zdrowotnej zdjęcia rentgenowskie, ilustracje wad kręgosłupa materiały do pierwszej pomocy w razie urazów kończyn NEON/Multibook
	11. Podsumowanie wiadomości	X	X	Generator testów i sprawdzianów	Generator testów i sprawdzianów
	12. Sprawdzenie wiadomości	X	X	Generator testów i sprawdzianów	Generator testów i sprawdzianów
III. Układ pokarmowy	13. Układ pokarmowy i odżywianie się. Pokarm – budulec i źródło energii <ul style="list-style-type: none"> źródła i znaczenie składników pokarmowych (białek, cukrów i tłuszczów, witamin, soli mineralnych) w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu pokarm jako źródło energii i budulec organizmu 	<ul style="list-style-type: none"> podanie nazw składników pokarmowych wskazanie roli składników pokarmowych w organizmie podanie głównych pierwiastków budujących ciało organizmów omówienie roli błonnika w prawidłowym funkcjonowaniu układu pokarmowego wskazanie źródeł poszczególnych składników pokarmowych 	III.3.3) III.3.4) Warunki i sposób realizacji Punkt. 2	<ul style="list-style-type: none"> wykrywanie skrobi i tłuszczu w różnych pokarmach porozmowa na temat roli substancji odżywczych w diecie 	<ul style="list-style-type: none"> zestaw do wykrywania skrobi: płyn Lugola, różne produkty pochodzenia roślinnego i zwierzęcego zestaw do wykrywania tłuszczu: ziarna słonecznika, nasiona orzecha laskowego, jabłko, olej, nóż, bibuła lub papierowe serwetki NEON/Multibook
	14. Witaminy, sole mineralne, woda <ul style="list-style-type: none"> rola wody w organizmie witaminy rozpuszczalne w tłuszczach i w wodzie znaczenie wody i witamin makroelementy i mikroelementy 	<ul style="list-style-type: none"> omówienie roli witamin w organizmie klasyfikowanie pierwiastków chemicznych na makro- i mikroelementy omówienie znaczenia wody i soli mineralnych dla organizmu człowieka 	III.3.3) III.3.5) III.3.7)	<ul style="list-style-type: none"> analizowanie rodzajów pokarmów pod kątem występujących w nich witamin i soli mineralnych określanie roli witamin i soli mineralnych w organizmie ćwiczenia w czytaniu etykiet produktów spożywczych pod kątem ich składu 	<ul style="list-style-type: none"> opakowania i etykiety różnych rodzajów produktów spożywczych NEON/Multibook

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w nowej podstawie programowej	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
III. Układ pokarmowy	15–16. Budowa i rola układu pokarmowego <ul style="list-style-type: none"> • budowa i funkcjonowanie odcinków przewodu pokarmowego • etapy trawienia pokarmu • rodzaje zębów i budowa zęba • mechaniczna obróbka pokarmu • budowa i funkcje gruczołów trawiennych 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazanie elementów układu pokarmowego • zapoznanie z budową i funkcjonowaniem odcinków przewodu pokarmowego • wykazanie funkcji zębów • poznanie budowy zęba • omówienie roli gruczołów współpracujących z przewodem pokarmowym 	III.3.1) III.3.2) III.3.4)	<ul style="list-style-type: none"> • analizowanie budowy przewodu pokarmowego na planszy lub modelu • obserwacja ruchów żuchwy • obserwacja własnego uzębienia • wyszukiwanie i wskazywanie na powierzchni ciała omawianych odcinków przewodu pokarmowego 	<ul style="list-style-type: none"> • plansza lub model ilustrujący budowę układu pokarmowego • ilustracje z podręcznika • lekcja multimedialna <i>Co się dzieje z pokarmem?</i> • NEON/Multibook
	17–18. Higiena i choroby układu pokarmowego <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie zróżnicowanej diety • rola błonnika • owoce i warzywa w diecie • czynniki wpływające na zapotrzebowanie energetyczne • piramida żywieniowa • higiena odżywiania się • choroby układu pokarmowego (próchnica, WZW A, WZW B, WZW C, rak jelita grubego) • zaburzenia w odżywianiu (otyłość, anoreksja i bulimia, cukrzyca) • przyczyny i profilaktyka próchnicy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie zależności między rodzajem diety a czynnikami, które na nią wpływają • wskazanie na rolę błonnika • uzasadnienie konieczności spożywania owoców i warzyw • analizowanie konsekwencji niewłaściwego odżywiania (otyłość, anoreksja i bulimia, cukrzyca) • poznanie zasad zdrowego żywienia i higieny żywności • omówienie przyczyn, objawów i profilaktyki niektórych chorób układu pokarmowego (próchnica, WZW A, WZW B i WZW C, rak jelita grubego) • przedstawienie przyczyny próchnicy • wskazanie zasad profilaktyki próchnicy 	III.3.4) III.3.5) III.3.6)	<ul style="list-style-type: none"> • analizowanie piramidy żywieniowej • wyszukiwanie informacji o chorobach związanych z zaburzeniami łaknienia i przemiany materii • praca w grupach: wykonanie metaplanu <i>Odżywianie a zdrowie człowieka</i> • ćwiczenia w czytaniu etykiet produktów spożywczych pod kątem ich kaloryczności • układanie jadłospisu w zależności od zmiennych warunków zewnętrznych (np. pory roku) i wewnętrznych (np. ciąży) 	<ul style="list-style-type: none"> • piramida żywieniowa (ilustracja z podręcznika) • materiały oświaty zdrowotnej • opakowania, etykiety różnych produktów spożywczych • NEON/Multibook
	19. Podsumowanie wiadomości	X	X	Generator testów i sprawdzianów	Generator testów i sprawdzianów NEON
	20. Sprawdzenie wiadomości	X	X	Generator testów i sprawdzianów	Generator testów i sprawdzianów NEON

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w nowej podstawie programowej	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
IV. Układ krążenia	<p>21–22. Budowa i funkcje krwi</p> <ul style="list-style-type: none"> • krew jako tkanka płynna • skład krwi (krwinki czerwone i białe, płytki krwi, osocze) • funkcja składników krwi • proces krzepnięcia krwi • grupy krwi układu ABO i Rh • znaczenie krwiodawstwa 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie składników krwi i ich funkcji • wskazanie krwi jako tkanki płynnej • wyjaśnienie społecznego znaczenia krwiodawstwa • wyjaśnienie procesu krzepnięcia • wskazanie zróżnicowania w grupach krwi i czynnika Rh • ocenienie społecznego znaczenia krwiodawstwa 	<p>III.4.3) III.4.4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • oglądanie pod mikroskopem preparatu trwałego krwi • rysowanie obrazu spod mikroskopu • oglądanie filmu edukacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> • sprzęt do mikroskopowania • preparat trwały krwi ssaka • film edukacyjny, np. <i>Dlaczego krew krzepnie?</i> z serii <i>Biologia, Było sobie życie</i> • NEON/Multibook
	<p>23. Krążenie krwi</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa i funkcje narządów układu krwionośnego • krwiobieg duży i krwiobieg mały • budowa naczyń krwionośnych 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznawanie elementów budowy układu krwionośnego • analizowanie drogi krwi w krwiobiegu dużym i krwiobiegu małym • porównywanie rodzajów naczyń krwionośnych • omówienie funkcji naczyń krwionośnych 	<p>III.4.1) III.4.2)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • analizowanie planszy z krwiobiegami • oglądanie przekrojów poprzecznych naczyń krwionośnych 	<ul style="list-style-type: none"> • ilustracje obiegu krwi • sprzęt do mikroskopowania • preparaty trwałe przekrojów poprzecznych naczyń krwionośnych • lekcja multimedialna <i>Krwiobiegi</i> • NEON/Multibook
	<p>24. Budowa i działanie serca</p> <ul style="list-style-type: none"> • funkcje serca • budowa serca • cykl pracy serca • zasady mierzenia ciśnienia krwi • wysiłek fizyczny a zmiany tętna i ciśnienia 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie budowy serca • omówienie znaczenia pracy serca dla krwiobiegu • stosowanie się do zasad prawidłowego badania ciśnienia krwi • wykazanie wpływu wysiłku fizycznego na zmiany tętna i ciśnienia 	<p>III.4.1) III.4.5)</p> <p>Warunki i sposób realizacji Punkt. 3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozmowa dydaktyczna dotycząca edukacyjnego filmu • obserwacja elementów budowy serca na planszy lub ilustracji z podręcznika • badanie ciśnienia tętniczego • wysłuchiwanie stetoskopem rytmu pracy serca 	<ul style="list-style-type: none"> • fragmenty filmu edukacyjnego, np. <i>Serce</i> z serii <i>Było sobie życie</i> • stetoskop • ciśnieniomierz • plansza, ilustracje z podręcznika • NEON/Multibook
	<p>25–26. Higiena i choroby układu krwionośnego</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny najczęstszych chorób układu krwionośnego • choroby układu krwionośnego (miażdżyca, nadciśnienie tętnicze, zawał serca) • zapobieganie chorobom układu krwionośnego • okresowe wykonywanie badań kontrolnych krwi, pomiaru tętna i ciśnienia tętniczego • wpływ aktywności fizycznej i diety na funkcjonowanie układu krwionośnego 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie przyczyn chorób układu krwionośnego • analizowanie wyników badań laboratoryjnych • omówienie profilaktyki chorób układu krwionośnego • uzasadnianie konieczności wykonywania badań okresowych 	<p>III.4.6) III.4.7) III.4.8)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyszukiwanie informacji w różnych źródłach • wywiad z lekarzem szkolnym lub lekarzem POZ • odczytywanie wyników badań laboratoryjnych krwi 	<ul style="list-style-type: none"> • materiały oświaty zdrowotnej • przykładowe wyniki badania laboratoryjnego krwi • NEON/Multibook

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w nowej podstawie programowej	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
IV. Układ odpornościowy	27. Układ odpornościowy. (Układ limfatyczny) <ul style="list-style-type: none"> budowa i rola układu limfatycznego lokalizacja węzłów chłonnych funkcje węzłów chłonnych powstawanie chłonki 	<ul style="list-style-type: none"> omówienie budowy i roli układu limfatycznego wskazywanie lokalizacji węzłów chłonnych wykazanie, że układy: krwionośny i limfatyczny stanowią integralną całość 	III.5.1)	<ul style="list-style-type: none"> wyszukiwanie podobieństw i różnic w budowie układów limfatycznego i krwionośnego na podstawie analizy schematów ich budowy 	<ul style="list-style-type: none"> schematy budowy układów: limfatycznego i krwionośnego NEON/Multibook
	28. Budowa i funkcjonowanie układu odpornościowego <ul style="list-style-type: none"> rodzaje odporność – wrodzona i nabyta reakcja obronna organizmu konieczność obowiązkowych szczepień 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznawanie odporności wrodzonej i nabytej wyjaśnienie na czym polega działanie szczepionki uzasadnia konieczność obowiązkowych szczepień 	III.5.2) III.5.3)	<ul style="list-style-type: none"> analizowanie zapisu szczepień we własnych książeczkach zdrowia wywiad z pielęgniarką szkolną – szczepienia obowiązkowe, szczepionki i surowice 	<ul style="list-style-type: none"> materiały oświaty zdrowotnej książeczki zdrowia uczniów NEON/Multibook
	29. Zaburzenia funkcjonowania układu odpornościowego <ul style="list-style-type: none"> transplantacje alergie HIV a AIDS 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia znaczenie przeszczepów oraz zgody na transplantację określa alergie jako nadwrażliwość układu odpornościowego omówienie zależności między HIV a AIDS 	III.5.4) III..5.5) III.5.6)	<ul style="list-style-type: none"> wyszukiwanie informacji w różnych źródłach na temat dróg zakażenia wirusem HIV rozmowa dydaktyczna lub spotkanie z lekarzem – przeszczepy narządów 	<ul style="list-style-type: none"> materiały oświaty zdrowotnej NEON/Multibook
	30. Podsumowanie wiadomości	X	X	Generator testów i sprawdzianów	Generator testów i sprawdzianów
	31. Sprawdzenie wiadomości	X	X	Generator testów i sprawdzianów	Generator testów i sprawdzianów
V. Układ oddechowy	32. Układ oddechowy <ul style="list-style-type: none"> budowa układu oddechowego związek budowy z funkcjami układu budowa płuc mechanizm powstawania głosu 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznawanie elementów układu oddechowego poznanie budowy omówienie sposobu funkcjonowania układu oddechowego wykazanie związku budowy z funkcjami układu analizowanie powstawania głosu 	III.6.1)	<ul style="list-style-type: none"> obserwacja budowy układu oddechowego na tablicach, planszach lub ilustracjach z podręcznika rozmowa dydaktyczna na podstawie filmu edukacyjnego ćwiczenia z głosem – wydawanie różnych dźwięków 	<ul style="list-style-type: none"> ilustracje z budową układu oddechowego film edukacyjny, np. <i>Płuca</i> z serii <i>Tajemnice ciała ludzkiego</i> lub <i>Układ oddechowy</i> z serii <i>Było sobie życie</i> NEON/Multibook
	33. Mechanizm oddychania <ul style="list-style-type: none"> mechanizm wentylacji płuc (wdech i wydech) skład powietrza wdychanego i wydychanego mechanizm wymiany gazowej w tkankach i płucach para wodna i dwutlenek węgla w wydychanym powietrzu oddychanie komórkowe 	<ul style="list-style-type: none"> omówienie mechanizmu wymiany gazowej w pęcherzykach płucnych i naczyniach włosowatych krwiobiegu dużego wyjaśnienie, jak zmienia się skład powietrza podczas oddechu omówienie roli krwi w transporcie gazów oddechowych przeprowadzenie doświadczenia wykrywającego obecność pary wodnej i dwutlenku węgla w powietrzu wydychanym omówienie przebiegu i znaczenia oddychania komórkowego 	III.6.2) III.6.3) Warunki i sposób realizacji Punkt.3	<ul style="list-style-type: none"> obserwacja ruchów klatki piersiowej i przepony podczas wdechu i wydechu obserwacja wpływu wysiłku na częstotliwość oddechów zapisywanie procesu utleniania w postaci równania reakcji praca w parach – obserwowanie wpływu wysiłku fizycznego na częstość oddechów 	<ul style="list-style-type: none"> zestaw do doświadczenia według opisu z podręcznika NEON/Multibook

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w nowej podstawie programowej	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
V. Układ oddechowy	34. Higiena i choroby układu oddechowego <ul style="list-style-type: none"> palenie tytoniu a organizm człowieka palenie biernie i czynne zanieczyszczenia pyłowe powietrzna choroby bakteryjne, wirusowe i wywołane zanieczyszczeniem powietrza (angina, gruźlica, rak płuc) profilaktyka chorób układu 	<ul style="list-style-type: none"> ocenie wpływu dymu tytoniowego na układ oddechowy i pozostałe części organizmu człowieka wyróżnienie palenia biernego i czynnego omówienie chorób układu oddechowego wskazanie zachowań profilaktycznych przed chorobami wykazanie zależności między skażeniem pyłowym środowiska a zachorowalnością na choroby układu oddechowego 	III.6.4) III.6.5)	<ul style="list-style-type: none"> wyszukiwanie informacji w różnych źródłach wykonanie projektu edukacyjnego na temat zachorowalności na choroby układu oddechowego w zamieszkiwanym regionie wywiad w przychodni lekarskiej – choroby płuc 	<ul style="list-style-type: none"> materiały oświaty zdrowotnej prezentacja multimedialna NEON/Multibook
	35. Budowa i działanie układu wydalniczego <ul style="list-style-type: none"> wydalenie a defekacja mocznik i dwutlenek węgla budowa i funkcje elementów układu wydalniczego rodzaje substancji wydalanych przez organizm budowa i funkcje nefronu mechanizm wydalania moczu 	<ul style="list-style-type: none"> rozdzielenie pojęć <i>wydalenie</i> i <i>defekacja</i> rozpoznawanie elementów układu moczowego wskazuje narządy biorące udział w wydalaniu mocznika i dwutlenku węgla omówienie budowy i funkcji narządów układu wydalniczego wskazywanie dwutlenku węgla i mocznika jako wydalanych substancji omówienie znaczenia układu wydalniczego dla funkcjonowania organizmu 	III.7.1) III.7.2)	<ul style="list-style-type: none"> dyskusja na temat <i>Co rozumiesz pod pojęciem wydalania?</i> budowanie schematu wydalania z organizmu zbędnych produktów przemiany materii rozpoznawanie na schemacie lub ilustracji narządów układu wydalniczego wskazywanie warstw nerki w wypreparowanym materiale świeżym na modelu, planszy lub ilustracji z podręcznika analizowanie etapów powstawania moczu na podstawie planszy lub ilustracji z podręcznika 	<ul style="list-style-type: none"> dyskusja model nerki lub preparat świeży (nerka wołowa, wieprzowa), plansze z przekrojem podłużnym nerki ilustracja z etapami powstawania moczu lekcja multimedialna <i>Układ wydalniczy</i> NEON/Multibook
VI. Układ moczowy i wydalanie	36. Higiena i choroby układu wydalniczego <ul style="list-style-type: none"> sposoby zapobiegania chorobom układu wydalniczego najczęstsze choroby układu wydalniczego (zakażenia dróg moczowych, kamica nerkowa) i ich profilaktyka diagnostyka zakażeń układu moczowego 	<ul style="list-style-type: none"> określenie znaczenia higieny w profilaktyce chorób układu wydalniczego wskazanie zasad profilaktyki chorób układu wyjaśnienie, czym jest dializa przedstawienie znaczenie badania moczu w diagnostyce zakażeń układu moczowego, kamicy nerkowej i cukrzycy 	III.7.3) III.7.4)	<ul style="list-style-type: none"> wyszukiwanie informacji w różnych źródłach analizowanie wyników badania laboratoryjnego moczu 	<ul style="list-style-type: none"> materiały oświaty zdrowotnej encyklopedia zdrowia autentyczne lub spreparowane wyniki badań laboratoryjnych moczu NEON/Multibook
	37. Podsumowane wiadomości	X	X	Generator testów i sprawdzianów	Generator testów i sprawdzianów
	38. Sprawdzenie wiadomości	X	X	Generator testów i sprawdzianów	Generator testów i sprawdzianów

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w nowej podstawie programowej	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
VII. Regulacja nerwowo-hormonalna	<p>39. Układ dokrewny. Budowa i funkcjonowanie układu hormonalnego</p> <ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja gruczołów dokrewnych w ciele człowieka (przysadka, tarczyca, trzustka, nadnercza, jądra i jajniki) • swoiste działania hormonów (hormon wzrostu, tyroksyna, insulina, glukagon, adrenalina, testosteron, estrogeny, progesteron). • rola poszczególnych hormonów w organizmie człowieka • antagonistyczne działanie insuliny i glukagonu • rytm dobowy a działanie hormonów 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie nazw gruczołów dokrewnych • wskazywanie miejsc rozmieszczenia w organizmie • nazywanie wytwarzanych przez nie hormonów • zrozumienie antagonistycznego działania hormonów insuliny i glukagonu • omówienie sposobu działania układu dokrewnego 	III.10.1) III.10.2)	<ul style="list-style-type: none"> • praca z tekstem źródłowym • obserwacja położenia gruczołów dokrewnych na ilustracjach • praca w grupach - sketchnotka 	<ul style="list-style-type: none"> • teksty źródłowe, ilustracje • tekst z podręcznika • NEON/Multibook
	<p>40. Zaburzenia funkcjonowania układu hormonalnego</p> <ul style="list-style-type: none"> • równowaga hormonalna • skutki nadmiaru hormonów • skutki niedoboru hormonów 	<ul style="list-style-type: none"> • opisanie skutków nadmiaru i niedoboru hormonów • porównanie cukrzycy typu I i cukrzycy typu II 	III.4.7	<ul style="list-style-type: none"> • wyszukiwanie informacji w różnych źródłach 	<ul style="list-style-type: none"> • materiały oświaty zdrowotnej • encyklopedia zdrowia • NEON/Multibook
	<p>41. Układ nerwowy. Budowa i rola układu nerwowego</p> <ul style="list-style-type: none"> • podział układu nerwowego ze względu na funkcje i sposób działania • ośrodkowy i obwodowy układ nerwowy • budowa komórki nerwowej • kierunek i sposób przekazywania impulsów nerwowych 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznawanie elementów ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego • określenie funkcji układu nerwowego • omówienie budowy elementów tworzących układ nerwowy • wskazanie na jednokierunkowy przepływ impulsu nerwowego 	III.8.1) III.8.2)	<ul style="list-style-type: none"> • rozmowa dydaktyczna po obejrzeniu filmu edukacyjnego • mapa pojęciowa – podział i funkcje układu nerwowego 	<ul style="list-style-type: none"> • film edukacyjny, np. <i>Nerwy z serii Było sobie życie</i> • NEON/Multibook
	<p>42. Ośrodkowy układ nerwowy</p> <ul style="list-style-type: none"> • nadrzędna rola ośrodkowego układu nerwowego • budowa mózgowia • rozmieszczenie ośrodków odpowiedzialnych za odbiór zróżnicowanych impulsów nerwowych • budowa i funkcje rdzenia kręgowego 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie budowy i roli ośrodkowego układu nerwowego • poznanie budowy mózgowia i rdzenia kręgowego • określenie funkcji mózgu i rdzenia kręgowego 	III.8.1)	<ul style="list-style-type: none"> • rozmowa dydaktyczna po obejrzeniu filmu • lokalizowanie omawianych elementów na ilustracji 	<ul style="list-style-type: none"> • film edukacyjny, np. <i>Mózg z serii Było sobie życie</i> • ilustracja budowy układu nerwowego • NEON/Multibook

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w nowej podstawie programowej	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
VII. Regulacja nerwowo-hormonalna	43. Obwodowy układ nerwowy. Odruchy <ul style="list-style-type: none"> nerwy czuciowe i ruchowe nerwy czaszkowe i rdzeniowe łuk odruchowy odruchy bezwarunkowe i warunkowe 	<ul style="list-style-type: none"> scharakteryzowanie funkcji obwodowego układu nerwowego opisanie działania odruchów sklasyfikowanie odruchów omówienie znaczenia odruchów w życiu człowieka 	III.8.1) III.8.2)	<ul style="list-style-type: none"> praca z podręcznikiem obserwacja odruchów własnych i przedstawionych na filmie edukacyjnym obserwacja odruchu kolanowego 	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik film np. <i>Od odruchu do neuronu</i> z serii <i>Biologia NEON/Multibook</i>
	44–45. Higiena układu nerwowego <ul style="list-style-type: none"> przykłady pozytywnego i negatywnego działania stresu sposoby radzenia sobie ze stresem skutki stresu znaczenie snu szkodliwość palenia tytoniu (w tym w e-papierosach) skutki działania alkoholu, nadużywanie kofeiny środki dopingujące i dopalacze profilaktyka uzależnień 	<ul style="list-style-type: none"> poznanie pozytywnych i negatywnych skutków stresu wskazanie sposobów radzenia sobie ze stresem wykazanie znaczenia snu w prawidłowym funkcjonowaniu układu nerwowego omówienie zagrożeń związanych z alkoholem, nikotyną, nadużywaniem kofeiny wskazanie zagrożeń dla zdrowia i życia związanych ze środkami dopingującymi i dopalaczami 	III.8.3) III.8.4) III.8.5)	<ul style="list-style-type: none"> ćwiczenie umiejętności komunikacji i pracy w grupie tworzenie mapy mentalnej <i>Dbamy o swoje nerwy</i> analizowanie przyczyn powstawania stresu spotkanie z psychoterapeutą 	<ul style="list-style-type: none"> materiały do tworzenia mapy mentalnej: papier, pisaki, źródła informacji (encyklopedia zdrowia, słowniki biologiczne, materiały oświaty zdrowotnej) NEON/Multibook
	46. Podsumowanie wiadomości	X	X	Generator testów i sprawdzianów	Generator testów i sprawdzianów
	47. Sprawdzenie wiadomości	X	X	Generator testów i sprawdzianów	Generator testów i sprawdzianów
VIII. Narządy zmysłów	48. Narządy zmysłów. Budowa i działanie narządu wzroku <ul style="list-style-type: none"> oko narządem wzroku elementy i funkcje aparatu ochronnego oka budowa gałki ocznej powstawanie obrazu krótkowzroczność, dalekowzroczność 	<ul style="list-style-type: none"> wskazywanie elementów budowy oka wyróżnienie w narządzie wzroku aparatu ochronnego oka i gałki ocznej poznanie budowy gałki ocznej wyjaśnienie mechanizmu powstawania obrazu przedstawianie przyczyny powstania krótko- i dalekowzroczności wykrywanie obecności tarczy nerwu wzrokowego 	III.9.1) III.9.2) Warunki i sposób realizacji Punkt. 4	<ul style="list-style-type: none"> omawianie budowy oka na modelu obserwacja reakcji zwężenia źrenicy pod wpływem światła rysowanie przebiegu bodźca świetlnego przez gałkę oczną rozmowa dydaktyczna po obejrzeniu filmu 	<ul style="list-style-type: none"> plansza, model z przekrojem podłużnym przez gałkę oczną film np. <i>Oczy</i> z serii <i>Było sobie życie</i> lub <i>Oczy</i> z serii <i>Tajemnice naszego ciała</i> latarki, papier, pisaki lekcja multimedialna <i>Jak działa oko?</i> NEON/Multibook

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w nowej podstawie programowej	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
VIII. Narządy zmysłów	49. Narządy zmysłów. Ucho – narząd słuchu i równowagi <ul style="list-style-type: none"> ucho – narząd słuchu budowa i funkcje elementów budowy ucha hałas narząd zmysłu równowagi 	<ul style="list-style-type: none"> zdefiniowanie ucha jako narządu zmysłu omówienie budowy ucha określenie funkcji poszczególnych elementów budowy ucha wyjaśnienie mechanizmu odbierania dźwięków analizowanie wpływ hałasu na zdrowie człowieka omówienie sposobu działania zmysłu równowagi 	III.9.3) III.9.4) III.9.5)	<ul style="list-style-type: none"> omawianie na modelu budowy ucha ćwiczenia polegające na słuchaniu i wydawaniu dźwięków generowanie dźwięków o określonej częstotliwości za pomocą kamertonu śledzenie przebiegu bodźca dźwiękowego przez ucho na modelu, tablicy lub ilustracji z podręcznika 	<ul style="list-style-type: none"> dowolny instrument muzyczny nagrania różnych dźwięków kamerton model ucha, tablica lub ilustracja z podręcznika przedstawiająca budowę ucha NEON/Multibook
	50. Higiena oka i ucha <ul style="list-style-type: none"> korekcja wad wzroku higiena oczu przyczyny i objawy zapalenia spojówek, jęczmienia, zaćmy oraz jaskry wpływ hałasu na zdrowie człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> zapoznanie z wadami wzroku wyjaśnienie zasad korekcji wad wzroku omówienie daltonizmu poznanie zasad higieny oka poznanie chorób oczu omówienie skutków przebywania w hałasie 	III.9.2 III.9.4 III.9.5	<ul style="list-style-type: none"> obserwacja ilustracji z rodzajami soczewek korygujących wady wzroku sprawdzanie wzroku pod kątem daltonizmu rozmowa dydaktyczna na temat higieny wzroku i słuchu wyszukiwanie informacji w różnych źródłach na temat chorób i wad wzroku oraz słuchu 	<ul style="list-style-type: none"> ilustracje soczewek korekcyjnych z podręcznika tablice graficzne z wadami wzroku plansze do sprawdzania daltonizmu materiały oświaty zdrowotnej encyklopedie zdrowia NEON/Multibook
	51. Zmysły powonienia, smaku i dotyku <ul style="list-style-type: none"> węch – receptory komórek węchowych smak – receptory różnorodność bodźców odbieranych przez skórę 	<ul style="list-style-type: none"> wskazanie rozmieszczenia narządów zmysłów węchu, smaku i dotyku omówienie roli zmysłów węchu, smaku i dotyku wyjaśnienie budowy języka wykazanie znaczenia smaku i węchu w ocenie pokarmów omówienie znaczenia dotyku w życiu człowieka 	III.9.5)	<ul style="list-style-type: none"> ćwiczenie w grupach dotyczące rozpoznawania smaków doświadczenie wykazujące zagęszczenie receptorów dotyku w skórze różnych części ciała – powtórzenie lub przypomnienie z lekcji 2. doświadczenie wykazujące współdziałanie zmysłów smaku i węchu w ocenie pokarmu 	<ul style="list-style-type: none"> warzywa i owoce do ćwiczeń zestaw potrzebny do wykonania doświadczeń NEON/Multibook
	52. Podsumowanie i sprawdzenie wiadomości	X	X	Generator testów i sprawdzianów	Generator testów i sprawdzianów
IX. Rozmnażanie i rozwój człowieka	53. Rozmnażanie i rozwój. Męski układ rozrodczy <ul style="list-style-type: none"> męskie cechy płciowe funkcje i budowa narządów męskiego układu rozrodczego budowa gamety męskiej – plemnika 	<ul style="list-style-type: none"> poznanie budowy męskiego układu rozrodczego określenie funkcji męskich narządów płciowych omówienie roli poszczególnych elementów budowy plemnika 	III.11.1) III.11.3)	<ul style="list-style-type: none"> wyszukiwanie informacji o dojrzewaniu chłopców w materiałach źródłowych fragment filmu edukacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> materiały źródłowe oświaty zdrowotnej NEON/Multibook

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w nowej podstawie programowej	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
IX. Rozmnażanie i rozwój człowieka	54. Żeński układ rozrodczy <ul style="list-style-type: none"> • żeńskie cechy płciowe • budowa komórki jajowej • budowa i funkcje wewnętrznych narządów płciowych • budowa i funkcje zewnętrznych narządów płciowych 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie budowy żeńskiego układu rozrodczego • określenie funkcji wewnętrznych i zewnętrznych żeńskich narządów płciowych • sklasyfikowanie żeńskich cech płciowych na pierwszo-, drugo- i trzeciorzędowe 	III.11.1) III.11.3)	<ul style="list-style-type: none"> • wyszukiwanie informacji o dojrzewaniu dziewcząt w materiałach źródłowych • fragment filmu edukacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> • materiały źródłowe oświaty zdrowotnej • NEON/Multibook
	55. Funkcjonowanie żeńskiego układu rozrodczego <ul style="list-style-type: none"> • żeńskie hormony płciowe • cykl miesięczkowy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie sposobu funkcjonowania żeńskiego układu rozrodczego • wskazanie roli żeńskich hormonów płciowych • analizowanie cyklu miesięczkowego 	III.11.2) III.11.3)	<ul style="list-style-type: none"> • odczytywanie z wykresu i interpretowanie informacji o przebiegu cyklu miesięczkowego • obliczanie dni płodnych i niepłodnych 	<ul style="list-style-type: none"> • ilustracja z podręcznika • kalendarze • NEON/Multibook
	56. Rozwój człowieka – od poczęcia do narodzin <ul style="list-style-type: none"> • proces zapłodnienia • rozwój przedurodzeniowy człowieka (zygota, zarodek, płód) • funkcje błon płodowych • etapy rozwoju płodowego • ciąża i poród 	<ul style="list-style-type: none"> • opisanie procesu zapłodnienia • omówienie etapów rozwoju zarodkowego i płodowego • wyjaśnienie zmian zachodzących w organizmie kobiety podczas ciąży • objaśnienie zasad higieny zalecanych kobietom w ciąży 	III.11.3) III.11.4)	<ul style="list-style-type: none"> • wywiad z położną z poradni K • analizowanie podobieństwa bliźniąt jedno- i dwujajowych 	<ul style="list-style-type: none"> • model macicy z rozwijającym się płodem • materiały z poradni K • film <i>Halo, tu jestem</i> • fotografie przyniesione przez uczniów lub przygotowane z innych źródeł • NEON/Multibook
	57. Rozwój człowieka – od narodzin do starości <ul style="list-style-type: none"> • etapy rozwoju człowieka po urodzeniu • zmiany zachodzące w poszczególnych etapach • różne rodzaje dojrzałości człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzowanie etapów rozwojowych człowieka • wyróżnienie rodzajów dojrzałości • omówienie cech fizycznego, psychicznego i społecznego dojrzewania człowieka • rozpoznawania charakterystycznych cech obserwowanych u członków rodziny 	III.11.5)	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowanie portfolio z fotografiami z różnych okresów życia • rozmowa dydaktyczna na temat określania okresów rozwojowych człowieka • wskazywanie charakterystycznych cech obserwowanych u członków rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> • fotografie uczniów i ich rodzin • brystol, pisaki, kolorowy papier, klej • NEON/Multibook

	58. Higiena i choroby układu rozrodczego <ul style="list-style-type: none"> • zapobieganie chorobom przenoszonym drogą płciową • czynniki chorobotwórcze i choroby przez nie wywoływane (rak szyjki macicy, rak piersi, rak prostaty) • badania kontrolne 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie zasad profilaktyki układu rozrodczego • poznanie chorób układu rozrodczego • wskazywanie źródeł zakażeń układu rozrodczego • uzasadnianie konieczności wykonywania badań kontrolnych 	III.11.6) III.11.7)	<ul style="list-style-type: none"> • opracowanie projektu edukacyjnego na temat higieny układu rozrodczego • spotkanie z ginekologiem – choroby przenoszone drogą płciową 	<ul style="list-style-type: none"> • materiały oświaty zdrowotnej • ilustracje z podręcznika • NEON/Multibook
	59. Podsumowanie wiadomości	X	X	Generator testów i sprawdzianów	Generator testów i sprawdzianów
	60. Sprawdzenie wiadomości	X	X	Generator testów i sprawdzianów	Generator testów i sprawdzianów

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w nowej podstawie programowej	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
X. Równowaga wewnętrzna organizmu	61. Homeostaza. Mechanizmy regulacyjne organizmu <ul style="list-style-type: none"> homeostaza i mechanizmy jej utrzymywania regulacja ilości wody w organizmie oraz jego temperatury 	<ul style="list-style-type: none"> omówienie mechanizmów pozwalających na utrzymanie homeostazy analizowanie współdziałania poszczególnych układów narządów w utrzymaniu n a określonym poziomie temperatury i ilości wody w organizmie przedstawienie mechanizmów regulujących ilość wody i temperaturę ciała 	IV.1)	<ul style="list-style-type: none"> wyszukiwanie w różnych źródłach informacji związanych z homeostazą analizowanie plansz przedstawiających mechanizm termoregulacji 	<ul style="list-style-type: none"> cyfrowe zasoby internetowe plansze ilustrujące mechanizmy homeostazy NEON/Multibook
	62. Choroba <ul style="list-style-type: none"> zasady przyjmowania ogólnodostępnych leków i suplementów konieczność stosowania leków przepisanych przez lekarzy zgodnie z jego zaleceniami 	<ul style="list-style-type: none"> wskazanie , jak należy czytać ulotki dołączane do ogólnodostępnych leków wyjaśnienie, kiedy można przyjmować suplementy omówienie zagrożeń związanych z nieprawidłowym przyjmowaniem antybiotyków i innych leków, jak również suplementów diety 	IV.2) IV.3)	<ul style="list-style-type: none"> wyszukiwanie informacji na temat leków w ulotkach załączanych do leków dyskusja na temat tego, dlaczego leki należy stosować zgodnie z zaleceniami lekarza 	<ul style="list-style-type: none"> materiały oświaty zdrowotnej ulotki załączane do leków NEON/Multibook
	63. Podsumowanie i sprawdzenie wiadomości	X	X	Generator testów i sprawdzianów	Generator testów i sprawdzianów

Treści oznaczone szarym kolorem są rekomendowane przez MEN – zawarto je w *Warunkach i sposobach realizacji*.

Autorka: Elżbieta Mazurek